

ברווזים במטווח: בהיעדר אסטרטגיה לאומית

שמואל חרל"פ | 15 בפברואר, 2026

כל אסטרטגיה מציעה תכנית פעולה לשינוי המצב. בספרו על אודות אסטרטגיה, פרופ' לורנס פרידמן המגדיר אסטרטגיה כ"יכולת להפיק יותר ממה שהמצב הראשוני של יחסי הכוחות אפשר". לשיטתו, אסטרטגיה היא "האמנות של בניית עוצמה". בה בעת, מול אסטרטגיות של 'מה לעשות' עומדים איסורים של 'מה לא לעשות': עשרת הדיברות, חוקי חמורבי במסופוטמיה, איסורים על צריכת אלכוהול ועל חיוב ריבית על פי דת האסלאם, וכן מניעת פגיעה בבלתי מעורבים בעת מלחמה על פי הדין הבינלאומי.

בניגוד לשלל 'עשה' מול שפע 'לאוויים', הנסיך הדני, במחזה השייקספירי 'המלט', מתלבט בשאלה קיומית מקדמית: "להיות או לא להיות"? הפילוסוף קארל מרקס המציע פתרון מעשי לדילמה המלטית זו. ב'מניפסט הקומוניסטי', הוא ביקש להעמיד את הפילוסוף הגרמני, פרידריך הגל, "על ראשו", ולהמיר את העיסוק הפילוסופי בתודעה בעיסוק היסטוריוסופי בהווה. מרקס פיתח את השיח על אודות ההווה לדיון היסטורי על מלחמת המעמדות. התיאוריה והפרקטיקה של מלחמת המעמדות הובילה לעליית הקומוניזם באירופה ואסיה.

בתחילת המאה ה-20, בוצעה פניית פרסה בעיסוק הפילוסופי ב'הווה' מהכלל ליחיד. הפילוסוף הגרמני מרטין היידגר, שהיה הרקטור של אוניברסיטת פרייבורג בשנות ה-30, דגל במה שהוא כינה "חיים אותנטיים". בשם "החיים האותנטיים", הוא הצטרף למפלגה הנאצית, ולא היכה על חטא עד יום מותו במאי 1976.

הפילוסוף הצרפתי ז'אן פול סארטר מצידו הוביל את "האותנטיות" של ההווה צעד קדימה ופיתח את משנתו על אודות הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית. לשיטתו, הקיום קודם למהות. בלשון התנ"ך, אדם וחווה התקיימו וחיו עוד טרם שטעמו פירות מעץ הדעת.

כיום, הדמוקרטיה הליברלית ניצבת מול תפיסות שלטון סמכותניות: דמוקרטיות אי-ליברליות במערב ודיקטטורות 'מלמעלה' במזרח. המלחמה בין מחנות אידיאולוגיים של הווה שלובה בעולם של מלחמה על התודעה: נרטיבים במקום אמת, מדיה ואלגוריתמים במקום עובדות.

מול שפע האידיאולוגיות של הווה ומלחמות תודעה בולט המחסור האסטרטגי ב'מה לא להיות'. בתחום הביטחון הלאומי, אין ספרות על 'מה לא להיות'. כך מחמיצה הספרות בנושא הביטחון הלאומי מצב חוויתי נפוץ ומוכר: פסיביות. ובעגה עממית יותר, מצב של 'ברווזים במטווח'.

לא להיות "ברווזים במטווח" הינו ציווי כה אינטואיטיבי, עד כי הוא נראה מובן מאליו: מי מוכן להיות "ברווז במטווח"? למרות שאיש לא בוחר להיות במצב כזה, תושבי ישראל עומדים חסרי ישע מול אויבים המאיימים להשמידם ומטווחים טילים בליסטיים קטלניים לעבר יישובי המדינה.

כל עוד איראן מטווחת טילים בליסטיים לתשתיות ומרכזי אוכלוסין בישראל, ואין לישראל אפשרות למנוע את שיגור הטילים, המדינה ותושביה הם למעשה ברווזים במטווח.

משכן, שצו עליון הוא לדאוג לכך, שתושבי ישראל לא יהיו ברווזים במטווח הטילים האיראני. זה ה'מה' של האסטרטגיה. לשון אחר, היכולת, לשיטת פרופ' פרידמן, להפיק יותר ממה שהמצב הראשוני של 'ברווזים במטווח', מאפשר.

אם מוסכם על קברניטי המדינה שאסטרטגיית הביטחון הלאומי תכוון למניעת מצב של "ברווזים במטווח", על הקברניטים לנסח תורת לחימה שתשיג מטרה זאת. ניסוח תורת מלחמה כזאת מובילה לתחום ה'איך': כיצד נמנע מאיראן להפוך את תושבי ישראל לברווזים במטווח? על הממשלה להחליט על ה'מה' ועל ה'איך'. זאת אחריותה העליונה כלפי תושבי ישראל.